Subiectul construit prepoziţional în limba română

Cristina CORLA (HANŢ)[*]

Key-words: *prepositional group*, *subject*, *preposition*, *case*, *imbrication*

1. Introducere

Studiul de faţă îşi propune înregistrarea şi interpretarea situaţiilor de abatere de la regula construcţiei subiectului exprimat prin nominal în cazul nominativ. Analiza noastră vizează numai structurile cu prepoziţie, clasate în gramatici drept excepţii aparente, respectiv excepţii reale. În categoria excepţiilor aparente sunt incluse acele construcţii sintactice în care avem de-a face cu elipsa adevăratului subiect. Excepţiile reale reprezintă acele situaţii gramaticale în care subiectul nu funcţionează, conform regulii, în nominativ, ci în alt caz gramatical (genitiv, dativ, acuzativ). Vom păstra această distincţie, adăugând o serie de situaţii problematice întâlnite în analiza gramaticală. Demersul este următorul: prezentarea soluţiilor de interpretare oferite în gramatica autohtonă tradiţională, urmată de abordarea din perspectivă funcţională – punerea în discuţie a rolului pe care prepoziţia îl are în aceste structuri, discutarea calităţii de grup prepoziţional. De asemenea, articolul urmăreşte interpretarea subiectului construit prepoziţional, exprimat prin clase de cuvinte care nu au categoria cazului (formele non-finite ale verbului). Ne interesează şi în această situaţie funcţionalitatea prepoziţiei şi calitatea de grup sintactic a structurii.

2. Consideraţii generale privind statutul subiectului

Pentru a evidenţia care este statutul subiectului în gramatica autohtonă, vom lua ca puncte de reper cele două gramatici academice – GLR II 1954, respectiv GALR II 2008 – şi vom trece în revistă interpretările alternative, din gramaticile de autor. În mod tradiţional, subiectul este considerat parte principală de propoziţie alături de predicat, între ele instituindu-se un raport de determinare reciprocă, aspect relevat de definirea celor doi termeni:

> subiectul este partea de propoziţie despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului, el arată cine săvîrşeşte acţiunea exprimată de predicatul verbal sau cui i se atribuie o însuşire ori o caracteristică exprimată prin numele predicativ, iar predicatul este partea de propoziţie care atribuie subiectului o acţiune, o stare sau o însuşire (GLR II, 1954: 75).

[*] Universitatea „Aurel Vlaicu”, Arad, România.

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

Această lectură a subiectului devine loc comun în teoria gramaticală autohtonă – diferă doar inventarul funcțiilor semantice îndeplinite în raport cu predicatul (subiectul arată cine face acțiunea exprimată de predicat/cine suferă acțiunea/cui i se atribuie însușirea exprimată de predicatul nominal etc.). În schimb, există numeroase dispute în ceea ce privește tipul relației stabilite între părțile principale de propoziție. Deschiderea spre altă citire a subiectului se realizează încă din GLR II 1963, în contextul evidențierii tipurilor de raporturi sintactice:

> Raportul dintre cele două părți principale de propoziție se încadrează tot în categoria *raporturilor de determinare sau de subordonare* [subl.n.], deși acest raport se regăsește într-o situație destul de deosebită: determinarea dintre subiect și predicat este oarecum reciprocă, ea are aspectul unei corelații de incidență, ceea ce se oglindește în modul de definire a părților de propoziție respective.

Gramatica de tip structuralist definește subiectul ca poziție sintactică, prin apelarea la caracteristici exclusiv formale – în plan sintagmatic, specificul acestei clase de substituție îl reprezintă nu doar coocurența cu verbul, ci și relația de interdependență concretizată în constrângerile de formă bilaterale. Sub influența lui Tesnière (1959), se promovează în literatura de specialitate ideea că subiectul reprezintă un complement al verbului, la fel ca obiectul direct. Astfel, în *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, subiectul ocupă o poziție similară cu a celorlalți modificatori verbali în cadrul grupului verbal (obiect direct, obiect indirect, atributiv):

> grupul verbal este o secvență de constituenți în interiorul căreia verbul îndeplinește rolul de nucleu, impunând gravitarea celorlalți constituenți în jurul lui, inclusiv a subiectului, prin intermediul cazului și al prepoziției (Pană Dindelegan 1974: 59).

Teza se oficializează odată cu publicarea gramaticilor academice – atât GALR, cât și GBLR încadrează subiectul în categoria complementelor matriciale, cerute de trăsăturile semantice și sintactice ale unui centru sintactic:

> În concepția acestei gramatici, **subiectul**, a cărui apariție este condiționată de capacitatea sintactică a verbului de a accepta un nominal-subiect, este interpretat ca aparținând clasei complementelor, fiind considerat *tip special*, *«privilegiat»* de complement (GALR II 2008: 319).

> Subiectul ocupă, în raport cu verbul, o poziție de complement matricial (este cerut de grila sintactică a unor verbe, dar neacceptat de altele), fiind însă, în raport cu celelalte complemente matriciale, un complement «privilegiat»: este singurul complement legat de verb prin restricții bilaterale, căci, la rândul lui, impune verbului-predicat acordul în număr și în persoană (GBLR 2010: 407).

Trebuie remarcat faptul că GALR și GBLR valorifică și teoria cazurilor (Fillmore 1968), conform căreia subiectul reprezintă o poziție de suprafață, marcată în special la nivelul formei, obținute prin operația de subiectivizare a unui caz de adâncime (agent, experimentator, pacient, obiectiv, pacient, sursă etc.). Drept urmare, se vorbește despre un rol tematic prototipic (agentul) și de alte roluri tematice: Pacientul sau Tema (*Bolnavii sunt tratați*), Posesorul (*Părinții tăi au o grădină superbă*), Experimentatorul (*Elevii deconstruiesc textul*), Ținta (*Profesorul*

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

a primit scrisori de felicitare), Locativul (*Îl durea capul*), Instrumentul (*Portavocea amplifică sunetul*), Beneficiarul (*Elevii săraci primesc burse sociale*).

Gramatica generativă standard, dezvoltată pe linia lansată de Chomsky (1957, 1965) nu tratează subiectul drept „privilegiat" între funcţiile sintactice, drept urmare, „nu apare în indicatorul sintagmatic, informaţia lui fiind predictibilă din informaţia categorială, prin poziţia ocupată de G(rupul) N(ominal) în ierarhia arborelui" (DŞL 1997: 483). În schimb, teoria guvernării şi a legării susţine că subiectul reprezintă o categorie universală în sensul că, în orice limbă, există obligativitatea realizării acestei funcţii sintactice (Chomsky 1981, 1995). Situaţiile în care propoziţiile nu au subiect sunt explicate prin recurgerea la categoriile vide (PRO şi urmă).

În analiza noastră, pornim de la premisa că specificul acestei poziţii sintactice constă în stabilirea unei relaţii de interdependenţă cu verbul, mai exact, termenii impun restricţii unul celuilalt – atunci când subiectul este un nominal, verbul-predicat îi impune acestuia cazul nominativ, în timp ce nominalul-subiect impune acordul în persoană şi în număr. Subiectul realizat prin nominal reprezintă o poziţie prototipică la care ne raportăm pentru a evidenţia existenţa unor excepţii şi a unor pseudoexcepţii. În prima parte a secţiunii următoare, vom examina subiectele construite prepoziţional care încalcă regula construirii cu nominativul, pentru ca a doua parte să fie dedicată subiectelor exprimate prin părţi de vorbire non-caz (verbe non-finite).

3. Subiectul construit prepoziţional, exprimat prin nominal

3.1. Prepoziţia *cu* + pronume nehotărât (*Se pun la masă cu toatele. Plecăm cu toţii la ţară*)

În *Limba română contemporană* (1954), Iorgu Iordan înregistrează subiectul exprimat prin pronumele nedefinit *toţi*, însoţit de prepoziţia *cu*, acordând un spaţiu larg de analiză structurii – o asemenea construcţie se regăseşte mai ales în vorbirea populară şi în cea familiară. Pe de o parte, se afirmă că nu avem de-a face cu o construcţie prepoziţională propriu-zisă (întreaga construcţie echivalează cu pronumele nedefinit), pe de altă parte, se susţine că formula reprezintă o exprimare eliptică (lipseşte tocmai subiectul real, presupus de forma verbului). Aceeaşi explicaţie se regăseşte în ediţia din 1954 a *Gramaticii limbii romîne*:

> deci subiectul este un pronume care poate fi omis în exprimare, deoarece desinenţele formelor verbale respective (*stau* şi *începem*) exprimă suficient persoana, iar *cu toţii* e un complement circumstanţial (GLR 1954: 67).

Considerăm că verificarea calităţii de pseudosubiect a construcţiei analizate este uşor de realizat, din moment ce verbul poate să fie şi la persoana întâi sau la persoana a doua, situaţii în care subiectul real este inclus în desinenţa de persoană - *Plecăm cu toţii la ţară*. (*noi*). *Plecaţi cu toţii la gară. (voi).* De aici rezultă faptul că, dacă nu îndeplineşte funcţia sintactică de subiect, pronumele nehotărât cu prepoziţie ocupă o altă poziţie sintactică: este fie atribut subordonat unui nominal subînţeles (Avram 1986), fie complement (GLR II 1963, Mihuţ 1996). Există şi autori care afirmă că pronumele nehotărât îndeplineşte funcţia sintactică de element predicativ

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

suplimentar, dat fiind faptul că este dublu subordonat: față de un nominal dedus din context - *noi, voi, ei* - și față de verbul cu rol de predicat - *a pleca* (Rădulescu 2004).

3.2. Substantiv/pronume demonstrativ însoțit de prepoziția *de*/*dintre* (*Au sosit din musafiri. De aceștia sunt mulți în țara noastră. De-alde ăia nu inspiră nicio încredere*)

Majoritatea gramaticilor consideră că aceste construcții prepoziționale reprezintă false subiecte în acuzativ, prin urmare le integrează în categoria excepțiilor aparente (GLR II 1954, Iordan 1954, Avram 1986, Constantinescu-Dobridor 1998). Subiectul real este eliptic (*unii, oameni*), în timp ce grupul prepozițional ocupă poziția sintactică de atribut. Interpretare similară se regăsește în gramaticile moderne: „Construcțiile se interpretează ca structuri eliptice, cu un centru nominal vid (Ø – fără realizare fonetică)" (GBLR 2010: 413).

În mod evident, calitatea prepozițională a cuvintelor *de*, *dintre* nu poate fi contestată. Ele sunt centru de grup sintactic și impun termenului regizat restricții de topică (**Au sosit musafiri din. *Aceștia de sunt mulți în țara noastră*), restricții de număr (termenul dominat are obligatoriu formă de plural) și restricții de caz (acuzativ). Prepozițiile nu pot fi eliminate fără a schimba sensul enunțului (*Au mai sosit musafiri. Aceștia sunt mulți în țara noastră. Ăia nu inspiră nicio încredere*). Totodată, există o variație de exprimare specifică structurilor de tip partitiv: *Au sosit din musafiri. Au sosit dintre musafiri.*

3.3. Prepoziția *la* + substantiv

În *Limba romînă contemporană* (Iordan 1954) și în GLR (1954 vol. II) structura este încadrată în categoria excepțiilor reale – subiect în acuzativ cu prepoziție - *Au venit **la oameni**, de nu mai încăpeau în casă*. În ambele lucrări, soluția de interpretare stă sub semnul ambiguității – se recurge la explicarea abaterii prin punerea în discuție a valorii morfologice a cuvântului care însoțește termenul cu funcție de subiect: *la* nu este prepoziție propriu-zisă, ci numeral nehotărât care exprimă în mod afectiv ideea de cantitate (GLR II, 1954). Iordan (1954) explică mecanismul care a stat la baza formării structurii cu *la* afectiv – la început, *la* a avut valoare prepozițională în construcții în care substantivul îndeplinea funcția sintactică de circumstanțial (indicând locul), apoi formularea s-a extins la obiectul direct (*A mâncat la prune!*), și, în final, la construirea subiectului. În volumul I al ediției a II-a, se atrage atenția că există prepoziții care pot fi folosite cu valoarea altor părți de vorbire: „nu mai relaționează cuvinte aflate în raport de dependență, ci exprimă diferite valori – aproximația, cantitatea mare, nedeterminată" (GLR I, 1966: 332). Ca atare, în situația analizată, termenul *la* este considerat prepoziție cu valoare afectivă, exprimând ideea de cantitate. Există autori care îl interpretează fie drept numeral nehotărât (Hristea 1981), fie drept particulă exclamativă echivalentă cu *mulți* (Graur 1973, Bejan 1995, Constantinescu-Dobridor 1998). Cu alte cuvinte, prepoziția s-a recategorizat: și-a pierdut calitatea prepozițională, a suferit conversiunea în adjectiv și, în această calitate, îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival al substantivului cu rol de subiect. Lizica Mihuț susține că acest subiect este de tip cantitativ (similar celui construit cu ajutorul lui *ce de*) și are la

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

bază construcţii exclamative: *S-au adunat la oameni! Ce de oameni s-au adunat!* (Mihuţ 1995).

Vom verifica, în cele ce urmează, calitatea prepoziţională a lui *la* şi funcţionalitatea în acest context. Susţinem că *la* nu poate avea valoare morfologică de prepoziţie, deoarece nu suportă substituirea prin altă prepoziţie cu sens echivalent: **A venit spre oameni, de nu mai încăpeau în sală.* O altă probă pentru verificarea calităţii prepoziţionale o reprezintă omisiunea – se ştie că prepoziţia formează cu termenul dominat grupul prepoziţional, relaţia cu acesta fiind atât de strânsă (formează împreună un fel de „insulă sintactică"), încât jonctivul are caracter obligatoriu (el stabileşte raportul de subordonare). Luăm ca exemple contextele tipice de funcţionare a prepoziţiei analizate: indicarea direcţiei (*Merge la munte. *Merge munte*), indicarea momentului (*Spectacolul începe la ora 5. * Spectacolul începe ora 5*), instrumentul (*Cântă la vioară. *Cântă vioară*). În construcţia analizată, aşa-zisa prepoziţie poate fi eliminată din context, fără a schimba sensul enunţului, substantivul rămânând pe poziţia sintactică de subiect: *Au venit oameni, de nu mai încăpeau în casă!* De asemenea, ea echivalează cu un adjectiv pronominal nehotărât cu funcţie de atribut adjectival – *mulţi, atâţia*. Prin urmare, în acest context, prepoziţia a suferit o recategorizare deplină, ceea ce înseamnă că subiectul se realizează prototipic prin nominal în cazul nominativ.

3.4. Pronumele relativ/nehotărât cu rol relativ + prepoziţie. Fenomenul imbricării (*Vorbesc despre ce/despre orice îmi place*)

O altă abatere de la regula subiectului în nominativ (excepţie propriu-zisă), se înregistrează în ediţia a II-a a GLR (vol. II, 1963): *Îl trimit pe care termină mai repede.* Această lectură a structurii se păstrează în gramaticile moderne: excepţia are drept cauză rolul pronumelui - pe de o parte, pronumele relativ este subiect în propoziţia subordonată, pe de alta, element introductiv al unei propoziţii subordonate, care determină un substantiv sau un verb din regentă:

> Când propoziţia relativă neinterogativă este încastrată într-o poziţie sintactică *puternic marcată* din organizarea propoziţiei matrice (a propoziţiei regente), fie o poziţie de dativ, fie una de genitiv, fie una prepoziţională, iar relativul (sau regentul lui) ocupă în subordonată funcţia de subiect, se produce obligatoriu *acomodarea* acestuia la poziţia cerută de regentă. Efectul, în planul organizării frastice, îl constituie împletirea regentei cu subordonata, iar, în planul organizării relativei, apariţia subiectului în alt caz decât nominativul (GALR II: 349).

Construcţiile de acest tip au câteva caracteristici (Pană Dindelegan 1991, Neamţu 1999, GALR 2008, II: 812-814) care le particularizează:

- calitatea de dublu substitut a relativului – acesta înlocuieşte concomitent un substantiv din regentă şi unul din subordonată;
- prepoziţia este cerută de un element din propoziţia regentă, prin urmare, termenul pe care îl regizează depinde de un cap extern din regentă;
- pronumele face parte atât din structura regentei, cât şi din cea a subordonatei - realizează relaţii cu ambele propoziţii (prepoziţia e cerută de termenul din regentă, funcţia de subiect e revendicată de predicatul subordonatei);
- se include în organizarea celor două propoziţii cu funcţii diferite;

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

- regentul are un regim puternic marcat, prepoziţional sau cazual;
- relativul ocupă faţă de regent această poziţie sintactică puternic marcată;
- forma relativului este unică – nu pot exista simultan ambele funcţii sintactice;
- există, în esenţă, un antecedent nelexicalizat (şters), ale cărui trăsături sunt preluate de către relativ.

Soluţiile date de-a lungul timpului pentru explicarea acestei abateri sunt diverse. Unele lucrări admit faptul că există abateri de la regula construcţiei subiectului în nominativ şi că aceste situaţii reprezintă abateri reale (GLR II, 1963). Neamţu (1999) combate această interpretare afirmând că este contradictorie:

> Verbul la mod personal (= predicativ) nu contractează o relaţie prin acord cu substantivul (substitut), decât dacă acesta este în NOMINATIV. Condiţia este obligatorie (= fără excepţii). În plus, subordonatele supuse atenţiei nu pot fi transformate în interogative directe în urma suprimării regentei: **Pe care termină mai repede?* (Neamţu 1999: 434).

O altă variată de interpretare o reprezintă descompunerea structurii şi analizarea ei ca atare – *pe care* cumulează structura *pe acela care/pe cel care*; prin soluţia prezentată fiecare element îndeplineşte o altă funcţie sintactică – demonstrativul este complement în regentă, în timp ce relativul funcţionează ca subiect în nominativ în propoziţia subordonată; (Iordan 1954, Constantinescu-Dobridor 1998). Există şi soluţii mixte:

> *Care* este subiect în nominativ (acuzativ din cauza lui *pe*) pentru subordonată, dar poate fi considerat, în acelaşi timp, şi complement direct faţă de verbul din regentă ori poate fi descompus în *acela + care*: *Ţi-l trimit pe acela care iese primul*, unde *care* este, clar, subiect în nominativ (Bejan 1995: 280).

Observaţie: Gramaticile înregistrează, în special, structurile cu relativ în acuzativ, dar în practica gramaticală se regăsesc situaţii în care pronumele este însoţit de prepoziţie cu regim de genitiv sau de dativ: *S-a pronunţat **împotriva cui** a abandonat lupta. Am reuşit **graţie cui** s-a luptat pentru noi*. Prepoziţia dirijează forma nominalului, îi impune caz (**S-a pronunţat **împotriva cine** a abandonat lupta. Am reuşit **graţie cine** s-a luptat pentru noi*), fapt ce relevă calitatea de grup prepoziţional a structurii. Considerăm că există o contradicţie între forma sintagmei şi funcţia pe care o îndeplineşte în propoziţia subordonată introdusă – aceea de subiect. În esenţă, se poate identifica o structură de adâncime – *S-a pronunţat împotriva **celui care** a abandonat lupta.* – în care rolurile gramaticale sunt clar definite: pronumele demonstrativ *celui* este complement prepoziţional în cazul genitiv, iar relativul îndeplineşte funcţia de subiect (cazul nominativ) în regentă. Trebuie să admitem însă că grupul prepoziţional *împotriva cui* realizează un cumul – păstrează din structura de adâncime prepoziţia ce domina primul termen şi funcţia sintactică a relativului. Prin urmare, construcţia prepoziţională reprezintă o abatere propriu-zisă de la regula subiectului în cazul nominativ. Teoriile recente pun în evidenţă, prin intermediul conceptului de „urmă", relaţia dintre structura de adâncime şi structura de suprafaţă. Din acest punct de vedere, construcţia prepoziţională supusă atenţiei se datorează deplasării unor constituenţi: antecedentul

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

nu mai este lexicalizat, dar prepoziția se menține după „ștergerea” grupului nominal și domină un pronume relativ, care intră concomitent sub guvernarea altui grup sintactic în propoziția din care face parte (Gheorghe 2005).

3.5. Grupuri prepoziționale cu valoare de subiect introduse prin prepoziția *cu/împreună cu/și cu* (*Andrei și cu Maria au plecat. Andrei cu Maria au plecat*)

Specificul acestei construcții constă în existența a doi termeni relaționați prin jonctivul *cu/împreună cu/și cu*. Problemele de interpretare pe care le implică sunt fie de factură morfologică, fie de natură sintactică. Gramaticile pun sub semnul întrebării valoarea morfologică a elementului de relație și funcția acestuia - rol coordonator/subordonator (GLR I 1966, Iordan, Robu 1978). În GLR se precizează că unele prepoziții se folosesc cu valoare de conjuncții, astfel încât leagă părți de propoziție sau propoziții de același fel. *Și cu* este considerată locuțiune conjuncțională copulativă. Iordan și Robu o interpretează drept conjuncție coordonatoare:

> Sintagma *și cu* e slab sudată, deoarece componentele ei își păstrează funcționalitatea specifică; *și* funcționează ca element de joncțiune copulativă, iar *cu* este element prepozițional al raportului de dependență sociativă sau instrumentală a părții de propoziție față de unitatea regentă (Iordan, Robu 1978: 256).

Lizica Mihuț include între excepțiile de la regula construcției subiectului în nominativ, subiectele coordonate copulativ prin *cu*, *împreună cu*, *și cu*, recunoscându-le valoarea de elemente de relație copulative: „Complementul sociativ care însoțește subiectul devine subiect, fapt care se recunoaște după acordul dintre subiect și predicat” (Mihuț 1996: 330).

Mioara Avram vorbește despre subiectul multiplu coordonat prin *și cu*, dar consideră sintagma locuțiune prepozițională care impune termenului ce o însoțește cazul acuzativ (Avram 1986). Și în GBLR *și cu* este considerată locuțiune conjuncțională coordonatoare copulativă:

> O construcție aparte, hibridă, asimetrică, care apare în poziția subiectului, are drept conector copulativ locuțiunea *și cu* care provine din construcții sociative (pentru care *cu* este o prepoziție caracteristică). *Și cu* este echivalentul unei conjuncții copulative, dar impune, prin prepoziție, cazul acuzativ pentru cel de-al doilea termen (GBLR 2010: 335).

Mariana Rădulescu (2004) propune o altă lectură a construcției – avem de-a face cu elipsa adevăratului subiect (*noi, ei*), iar structurile supuse analizei se constituie ca apoziție dezvoltată în care primul termen stă în cazul nominativ, iar cel de-al doilea este complement sociativ în acuzativ.

Pentru a proba calitatea de grup prepozițional a structurilor anterioare, este suficient să verificăm dacă impun sau nu restricții specifice prepoziției. Dacă termenul regizat este un pronume personal la persoana întâi sau a doua, acesta are formă obligatorie de acuzativ (*El cu mine am plecat. Tata împreună cu mine am protestat. Mama ta și cu tine ați privit lucrurile altfel*). Receptarea construcției ca element al subiectului multiplu se datorează, fără îndoială, faptului că predicatul propoziției are formă de plural. Altfel, grupul prepozițional ar îndeplini funcția sintactică de complement sociativ în acuzativ: *El a plecat cu mine*).

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

4. Subiectul exprimat prin părți de vorbire non-caz cu prepoziție

Gramaticile notează existența subiectului exprimat prin verbe la infinitiv și la supin, fără însă a pune în discuție rolul prepoziției în aceste contexte, respectiv ce se întâmplă cu regimul cazual, din moment ce termenii dominați nu au categoria gramaticală a cazului. În construcții de genul – *A citi e bine. E groaznic de a vedea. (!) E greu de văzut* – subiectul este exprimat prin verbe la forme non-finite. În lucrările consultate, se pune în discuție valoarea morfologică a termenului ce însoțește infinitivul/supinul. Se recunoaște, în general, că prepoziția din componența infinitivului și-a slăbit în timp valoarea relativă: „a devenit semn al infinitivului", „mijloc morfologic special" (GLR 1964: 331), „marcă a infinitivului" (Iordan, Robu 1978:), semn-morfem al infinitivului (Bejan 1995: 201), „afix mobil" (Ciompec, Dominte et al. 1985: 172), „morfem constitutiv al infinitivului" (Irimia 1997: 314). În GALR se precizează că: „Morfemul mobil *a*, la origine prepozițional, are un statut gramatical ambiguu, cumulând rolul unei mărci *morfologice* și al unei mărci sintactice" (GALR I 2008: 487). *De*, la rândul său, a devenit marcă specifică modului supin, dar, în general, nu i se contestă statutul de prepoziție.

Observație: Verbele la moduri nepersonale manifestă atât trăsături verbale, cât şi trăsături nominale, reprezentând prin urmare o categorie mixtă (Asan şi Vasiliu 1956, GLR I 1966, Nemţuţ 2010). Caracteristicile verbale sunt: capacitatea verbului la moduri nepersonale de a fi regent al unor complemente, asocierea cu pronume reflexive, existența categoriei gramaticale a timpului (infinitivul), paralelismul cu formele de conjunctiv, echivalența cu imperativul în unele contexte lingvistice. Nu ne interesează în lucrarea de față comportamentul verbal, ci acela substantival. Printre particularităţile substantivale amintite de gramatici, se numără şi asocierea cu prepoziţia şi ocuparea de poziţii sintactice specifice numelui – infinitivul este mod dependent, subordonat, prin urmare, nu se leagă de verbul regent printr-o conjuncție sau prin alte elemente cu funcție conjuncțională, ci prin prepoziții sau prin locuțiuni prepoziționale. Prin aceste trăsături, infinitivul se apropie de nume - nu poate avea calitatea de formă verbală predicativă. Pe de altă parte, verbele la moduri nepersonale nu au categoria gramaticală a cazului, nici gen – categorii care definesc substantivul. Ce trebuie stabilit însă, este rolul îndeplinit de prepoziţii în aceste contexte. Subscriem interpretărilor conform cărora prepoziţiile din componenţa infinitivului şi a supinului (*de*) s-au gramaticalizat şi au devenit mărci ale acestor moduri, morfeme de mod. O dovedeşte faptul că atât supinul cu *de*, cât şi infinitivul cu *a* pot ocupa poziţia sintactică de subiect, situaţie în care valoarea relaţională specifică prepoziţiei e nulă: *E greu de văzut. E dificil de apreciat. E dificil a aprecia. E greu a spune.* În ceea ce privește regimul cazual al acestor prepoziții, considerăm că, din moment ce verbul la formă non-finită nu are categoria gramaticală a cazului, putem vorbi de blocarea regimului cazual.

Structurile analizate primesc o lectură diferită în viziunea gramaticienilor care susțin că verbele au calitatea sintactică de predicat, indiferent de modul la care se află (Tiktin 1945, Caragiu Marioțeanu 1962, Dimitriu 1969). Din acest punct de vedere, trebuie reinterpretate și prepozițiile din componența construcțiilor cu infinitiv/supin drept conjuncții subordonatoare, dat fiind faptul că prepoziția singură nu poate funcționa ca element de relație la nivel interpropozițional.

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

5. Concluzii

Construcția prepozițională a subiectului se întâlnește în limba română actuală în două contexte specifice: nominale însoțite de prepoziții în cazurile genitiv, dativ sau acuzativ, respectiv forme verbale non-finite cu prepoziții-morfem. În primul context, avem de-a face fie cu excepții aparente (enunțuri în care subiectul real al propoziției este subînțeles/inclus; construcția prepozițională va avea statut de subordonat al termenului omis sau al unui alt termen; enunțuri în care așa-numita prepoziție este de fapt cuvânt cu rol cantitativ - adjectiv pronominal nehotărât - cu funcție sintactică de atribut adjectival), fie cu excepții reale (relative cu prepoziții dublu-dependente; al doilea termen al subiectului multiplu – fost complement sociativ). Când prepoziția este semn al modului infinitiv/supin, nu mai are nici rol relațional, nici regim cazual.

Analiza noastră s-a focalizat asupra construcțiilor prepoziționale care ocupă poziția sintactică de subiect, pentru a explica funcționalitatea prepoziției în asemenea structuri, luând ca punct de reper limba română contemporană. Rămâne de văzut dacă o lectură din perspectivă diacronică permite înțelegerea mecanismului de formare a construcțiilor analizate.

Bibliografie

DŞL 1997: Bidu-Vrânceanu, Angela, Călăraşu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaş, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicţionar general de ştiinţe ale limbii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

GALR I, II 2008: Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I, II, Bucureşti, Editura Academiei Române.

GBLR 2010: Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

GLR II 1954: *** *Gramatica limbii române*, vol. II, *Sintaxa*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

GLR I 1966: *** *Gramatica limbii române*, vol. I, Bucureşti, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Academiei.

GLR II 1963: *** *Gramatica limbii române*, vol. II, Bucureşti, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Academiei.

Avram 1986: Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi*, Bucureşti, Editura Academiei.

Asan, Vasiliu 1956: Finuţa Asan, Laura Vasiliu, *Unele aspecte ale sintaxei infinitivului în limba română*, în *Studii de gramatică*, vol. I, Editura Academiei, p. 97-115.

Bejan 1995: Dumitru Bejan, *Gramatica limbii române. Compendiu*, Cluj-Napoca, Editura Echinox.

Caragiu Marioţeanu 1962: Matilda Caragiu Marioţeanu, *Moduri nepersonale*, în „Studii şi cercetări lingvistice", XIII, nr. 1, p. 29-43.

Chomsky 1957: Noam Chomsky, *Syntactic Structures*, Mouton, The Hangue.

Chomsky 1965: Noam Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge-Massachusetts, MIT Press.

Chomsky 1981: Noam Chomsky, *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht, Foris Publications.

Chomsky 1995: Noam Chomsky, *The Minimalist Program*, Cambridge, Mass., The MIT Press.

Ciompec, Dominte et al. 1985: Georgeta Ciompec, Constantin Dominte, Narcisa Forăscu, Valeria Guţu Romalo, Emanuel Vasiliu, *Limba română contemporană. Fonetica.*

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)

Fonologia. *Morfologia* (coord. acad. Ion Coteanu), ediţie revizuită şi adăugită, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.
Constantinescu-Dobridor 1998: Gh. Constantinescu-Dobridor, *Sintaxa limbii române*, ediția a II-a, revăzută, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.
Dimitriu 1969: C. Dimitriu, *Observaţii în legătură cu infinitivul verbului românesc*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", t. XX, p. 189-195.
Gheorghe 2005: Mihaela Gheorghe, *Avantaje ale utilizării conceptului de **urmă** în descrierea sintactică*, în volumul Conferinței Internaționale „Integrarea europeană – între tradiție și modernitate", Târgu-Mureș, p. 244-254.
Graur 1973: Al. Graur, *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei.
Fillmore 1968: Charles J. Fillmore, *The Case for Case*, în „Universals in Linguistic Theory", New York, Holt and Winston, p. 1- 89.
Hristea 1981: Theodor Hristea (coord. şi autor principal), *Sinteze de limba română*, ediţia a II-a, Bucureşti Editura Didactică şi Pedagogică.
Iordan 1954: Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, manual pentru instituțiile de învățământ superior, București.
Iordan și Robu 1978: Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.
Irimia 1997: Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom.
Mihuț 1995: Lizica Mihuţ, *Limba română contemporană. Morfologia. Sinteze*, Universitatea „Aurel Vlaicu" din Arad, Facultatea de Teologie, Seria Cursuri Universitare.
Mihuț 1996: Lizica Mihuţ, *Gramatica limbii române. Sinteze. Exerciţii*, Arad, Editura Multimedia.
Neamțu 1999: G.G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior.
Nemțuț 2010: Alina-Paula Nemţuţ, *Scurt istoric al cercetărilor care atestă existența supinului românesc*, în „Studia Universitatis «Petru Maior»", Târgu-Mureș, Philologia, 9, p. 98-106.
Pană Dindelegan 1974: Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, București, Editura Academiei Române.
Pană Dindelegan 1991: Gabriela Pană Dindelegan, *O variantă a împletirii regentei cu subordonata: dubla subordonare a relativului*, în „Limba şi literatura română", anul XX, nr. 4 (octombrie-decembrie), p. 6-8.
Rădulescu 2004: Mariana Rădulescu, *Despre sintagmele (cu valoare de subiect) legate prin şi cu*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universităţii din Bucureşti.
Tesnière 1959: Lucien Tesnière, *Éléments de syntaxe structurale*, Paris, Klincksieck.

The Subject with Preposition in the Romanian Language

The paper aims at examining the situations of prepositional construction of the subject in Romanian. We will deconstruct both the apparent and the real exceptions. The article calls into question not only the status of the prepositional group of these constructions but also the functionality of the preposition in such structures. We will discuss the following aspects: the nominal with preposition found in the syntactic subject position, classes of words without a case that fulfill the syntactic function of subject built with prepositions; special attention will be paid to the atypical structures caused by imbrication.

BDD-A19996 © 2015 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:59:13 UTC)